

Universita Karlova v Praze. Filosofická fakulta

Posudek bakalářské práce

Tomáš Kopečný, *Jus post bellum – spravedlnost po válce*

Autor předkládá ucelený přehled současného stavu bádání v dané oblasti. Vzhledem k novosti a relativní neprozkoumanosti tématu si práce neklade dalekosáhlé cíle, chce spíše zmapovat terén, předvést relevantní pojetí a zahrnout je do určitého smysluplného výkladového celku. Tyto úkoly se daří úspěšně plnit. Kritický moment nastává, položíme-li si otázku, zda vlastně práce vůbec spadá do oboru filosofie. Tematicky jde vlastně o problematiku mezinárodních vztahů a použitou metodou je obecná diskuse o tezích a argumentech autorů, kteří zkoumají historické události na rovině určité abstrakce a obecnosti. Autorovi se – jak se mi zdá – tento obecný horizont nedaří překročit směrem ke skutečné filosofické analýze.

Hlavní intuice práce je jasná a rozhodně není filosoficky nezajímavá: teorie spravedlivé války, a to ve všech třech svých dimenzích – *jus ad bellum*, *jus in bello* a *jus post bellum* (z nichž třetí stojí v centru zájmu práce) –, musí brát ohled na specifickou dilematickou empirickou skutečnost války a tento ohled musí být na teoretické rovině pojmově reflektován takovým způsobem, aby tato specifická nebyla potlačena. Tato v zásadě správná intuice je však bohužel uchopována pomocí schematických a – upřímně řečeno – dosti naivních protikladů typu: teorie a skutečný svět, ideál a praktická realita, „oblaka“ a náš svět.

Z takto schematicky koncipovaného sledu protikladů volí autor jednoduché východisko: zlatou střední cestu, reprezentovanou zejména teorií *bellum justum* jako takovou. Následně pak konstruuje úzkou souvislost mezi ní a ústředním konceptem práce – kompromisem, jenž tvoří předpoklad mírového poválečného uspořádání. Jde však přitom o dosti nedbalé nakládání s pojmy. Teze, že teorie *bellum justum* jako taková je také *kompromisem* mezi realismem a pacifismem (str. 9, 34), je chybná. Je sice pravda, že jde v jistém smyslu o střed mezi dvěma extrémními pozicemi, avšak rozhodně nejde o kompromis mezi nimi. Kompromis chápe autor jako situaci, v níž je třeba slevit z požadavků absolutního morálního měřítka. To však není případ teorie *bellum justum*, která není ústupkem, nýbrž naopak jedinou správnou variantou. To ostatně autor sám dosvědčuje, když se snaží ukázat nikoli jen *výhody a přednosti*, nýbrž *správnost* této teorie oproti oběma zbývajícím (str. 8). Autor by mohl k diferencovanějšímu vyložení této situace, kdy teorie spravedlivé války nepředstavuje žádný mechanický střed, nýbrž nejlepší možnost, která je však zároveň skutečně něčím prostředním vůči svým extrémům, využít např. Rawlsův koncept realistické utopie. Přestože se na něj často odvolává, nepokouší se jej vyložit, a v důsledku toho jej vlastně nemůže plnohodnotně použít.

Jádro vlastní autorovy reflexe je třeba hledat na str. 36, kde se argumentuje pro minimální spravedlnost oproti spravedlnosti absolutní. Odhlédnu-li od opakujících se schémat (spravedlnost abstraktního ideálu s tabulkami odměn a trestů vs. jednání v praktické rovině a v komplexní situaci, „na zemi“), zaznívá zde zajímavá teze, že empirický ohled na možnost zachování základů lidské důstojnosti a morality je *spravedlivější* než abstraktní ideály. Zde jako by se rýsovalo dvojí pojetí spravedlnosti, jednak spravedlnosti ideální, abstraktní, dokonalé, již autor spojuje s ideálem věčného míru – zřejmě ve smyslu Kanta –, a jednak spravedlnosti pragmatické, jejíž užitečnost spočívá v tom, že „zajišťuje zachování základních potřeb člověka k důstojnému životu“. Více se toho bohužel opět nedozvíme. Chtěl bych proto, aby autor alespoň před komisí vztah těchto dvou spravedlností objasnil, a zvláště aby objasnil, proč klade koncepci věčného míru na stranu dokonalé spravedlnosti, když Kant sám ji chápe oproti nepodmíněnému a universálnímu nároku mravního zákona spíše jako „pragmatický“ ústupek, činěný z hlediska empirické reality (Kant by snad dokonce mohl říci – stejnými slovy jako autor – z hlediska našeho života zde na zemi).

Autorova reflexe dané problematiky se ukazuje rovněž v pasáži, kde argumentuje ve prospěch teze o nezávislosti *jus in bello* na *jus ad bellum* (str. 29–31). Přestože v některých bodech je argumenace spíše rudimentární, příležitostně se dostává také k významným problémům. Ani jim

se však bohužel nevěnuje podrobněji. Zejména ponechává nedořešenu otázku, která vyplývá z autorem zastávané radikální interpretace teze o nezávislosti, totiž jaký je rozdíl mezi veskrze nespravedlivým vojákem, který má na základě nezcizitelnosti svého práva na život naprosté právo zabít nepřítele, a zločincem odsouzeným na smrt např. za vraždu – oba jsou stejně nespravedliví na základě svého individuálního rozhodnutí (voják je pouze zdánlivě legitimizován rozhodnutím autority, neboť ta je podle autorova předpokladu rovněž nespravedlná), zároveň mají oba nezcizitelné právo na život – oba by tak měli mít právo zabít svoje protivníky: jednou nepřátelského vojáka, podruhé policistu. Navozuje se tak otázka, zda radikální teze o nezávislosti nevede nutně k návratu k přirozenému stavu. Rovněž k tomu je možné vyjádřit se při obhajobě.

Celkově se mi jeví, že práce nevyužila příležitost k reflexi principů, které autorovi vyvstaly při jeho potýkání s tématem a na základě jeho bohaté četby. Výsledkem je v této situaci shromáždění různých tezí z dílny různých autorů (kromě zmíněných výjimek). Jednotícím činitelem pak není zkoumání předpokladů těchto tezí, jak by se ve filosofické práci slušelo, nýbrž spíše podřízení se jejich dikci. Je to podřízení se empirickému diskursu zkušenosti s lidskou povahou, dobře míněných rad a vposled nutnosti, která na člověka doléhá a nutí jej se podřídit. Před námi pak leží autoritativní příručka o tom, jak je to třeba dělat.

Na základě vylíčených zklamání, ale při zohlednění nezpochybnitelných kladů práce, se kloním k hodnocení *velmi dobře*.

Jakub Jinek
Praha, 5. září 2012